

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНІМІВ У СКЛАДІ ПРИСЛІВ'ЇВ ТА ПРИКАЗОК ІЗ СЕМАНТИКОЮ «ЖИТТЄВІ СИТУАЦІЇ» (НА МАТЕРІАЛІ РОСІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

У статті розглядається семантика і функціонування антропонімів і топонімів як стрижневих компонентів у складі російських та українських прислів'їв і приказок на позначення різних життєвих ситуацій. Виокремлено тематичні підгрупи досліджуваних фразеологізмів: оцінка ситуації чи окремої людини; форми поведінки людини; успіх, удача, щастя; невдачі; горе–біда; голод; оцінка краси; досягнення бажаного, результат; напрямок; знаходження на чужині; зміна дня і ночі (пір року, літ) тощо. Висвітлюються шляхи їх образно-метафоричного переосмислення і трансформації у загальні назви.

Інтенсивний розвиток ономастичних досліджень упродовж останніх десятиріч, з одного боку, розмаїття, пізнавальна цінність, семантико-стилістична специфіка власне ономастичного матеріалу, з іншого, зумовили необхідність всебічного і глибокого підходу до зазначеної проблематики.

Необхідність вивчення онімів як елементів усталених словесних комплексів виникла на певному етапі розвитку лінгвістичних знань як цілком закономірна потреба, оскільки тривалий час ігнорувався матеріал власних назв під час опису мовних картин світу та семантичних полів.

Власні назви стали предметом дослідження ще давньоєгипетських, давньогрецьких та давньоримських учених. Як особливий клас слів, вони були виокремлені стоїками, а пізніше – в епоху Відродження, в нові часи (Т. Гоббс, Дж. Локк, Г. Лейбніц).

Упродовж XIX століття тривала дискусія щодо власної назви, було висловлено немало абсолютно протилежних думок, а сама проблема визначення своєрідності її значення сприймалася не стільки як лінгвістична, скільки як логічна (Дж. Ст. Міллер, Х. Джозефер та ін.).

У сучасній науці існує дві точки зору щодо питання про визначення кордонів між ономастичною та загальною лексикою: 1) межа між загальною та власною назвою не є абсолютною (Л.А. Булаховський, В.І. Ніконов, А.А. Белецький, І.І. Ковалик та ін.); 2) ця межа є абсолютною, оскільки ніяких «проміжних явищ між власною і загальною назвами не існує» (Ю.А. Карпенко). Звичайно, відносна межа між ними є. Це справедливо як для синхронного, так і для діахронного планів. Існує безліч антропонімів (особливо прізвище), топонімів та інших видів

власних назв, про які важко сказати, чи відбувся перехід у власну назву, чи ні, скажімо, в російській мові: *Длинный, Толстый, Губастый, Синеглазка* – про людей, високих на зріст чи повних; *Семь Дорог, Ёлочка, Солнечная полянка* – про місця, де перетинаються «сім доріг», ростуть «ялинки», де знаходиться «освітлена сонцем галявинка» [9, 7] тощо.

У сучасній ономастиці продуктивним залишається вивчення структури, семантики й функціонування онімів у складі фразеологічних одиниць.

Є очевидним, що однією з найважливіших причин функціонування ономастичного компонента у складі фразеологізмів є узагальнене значення імені. Під *ономастичним компонентом* розуміємо переосмислені власні назви (оніми) – вторинні, видові назви, що доповнюють і уточнюють первинну, загальну й служать для розрізнення номенів одного типу. До них належать похідні від антропонімів, топонімів, теонімів, зоонімів тощо, які характеризуються специфічними національно-культурними і символічними нашаруваннями.

Сьогодні можна з упевненістю сказати, що ономастика – достатньо розвинена галузь лінгвістичної науки. З'ясуванню етимології фразеологізмів з компонентами-онімами присвячено розвідки В. М. Мокієнка [7]. Етнокультурний аспект функціонування онімів опрацьовано у дослідженнях В. В. Жайворонка [2] і В. Хімік [14]. На діалектному матеріалі оніми-компоненти аналізував В. Д. Ужченко [11]. Особливості конотації антропонімів на позначення прізвиська людини в англійській та українській мовах досліджено у кандидатській дисертації І.Ф. Заваринської [3]. У зіставному аспекті цю проблему також висвітлено у працях А. Кравчук [5], Т. Шутковскі [15]. Розгляд польських та українських фразеологічних одиниць із власною назвою дає можливість А. Кравчук стверджувати, що групування ФО за структурно-семантичними моделями спрямоване на поєднання національних та інтернаціональних ознак в ономастичній фразеології польської і української мов, а також на експлікацію семантичної природи власної назви у складі фразеологічних одиниць [5].

Відомо, що на основі взаємодії фразеологізму з онімом формується особлива ономастична одиниця, яку можна позначити терміном фразеонім; остання поєднує у своїй семантиці й виражає в асоціативно-культурному фоні ознаки оніма і фразеологізму [6].

Проблематику когнітивної ономастики розглянуто в дослідженнях О. Ю. Карпенко [4] і Ю. А. Фірсової [13]. Однак дослідження онімів-складників фразеологізмів у лінгвокультурологічному аспекті лише розпочалися в українській науці [12].

Мета статті полягає у тому, щоб дослідити специфіку функціонування онімів у російських та українських прислів'ях і приказках

з семантикою «життєві ситуації» в лінгвокультурологічному аспекті, з'ясувати механізми переосмислення власної назви, її перетворення на загальну, визначити роль культурної інформації в цьому процесі.

Ми не ставимо собі на меті провести контрастивний аналіз, оскільки це зробити дуже складно, а подекуди неможливо. Прислів'я і приказки переважно є безеквівалентними одиницями у фразеологічних системах кожної мови, хоча подекуди простежується повний (або частковий) збіг їх компонентного складу та семантики.

Вивчення фразеологічних одиниць з ономастичним компонентом дає змогу, з одного боку, простежити особливості закріплення в мові національно-культурних реалій, з іншого – зробити узагальнення теоретичного характеру з приводу окремих не до кінця з'ясованих проблем фразеології та ономастики.

Є підстави вважати, що власні імена у фразеологізмах виконують символічну функцію, вони можуть позначати стереотипний образ, належний певному концептові, наприклад, *Дурень*. Не викликає сумніву той факт, що антропонім до складу фразеологічної одиниці потрапляє здебільшого вже в переосмисленому вигляді. Однак у цьому разі варто зважати на таку заувагу В. М. Мокієнка: «Проходячи колом загальна назва → власна назва → загальна назва і т. д., іменники вступають у різні зв'язки з іншими словами. Чим стійкіші ці зв'язки, тим ближче сполучення до образного звороту» [7].

Термін «фразеологічна одиниця» розуміємо широко: він охоплює не лише ідіоми (фразеологічні зрощення й фразеологічні єдності), фразеологічні сполучення, різного роду порівняльні звороти, а й прислів'я, приказки, прикметники, крилаті вислови, тобто всю різноманітність стійких відтворюваних словесних комплексів.

Однією з функцій власних імен у фразеологізмах є номінація загалом людини, зокрема чоловіка, жінки, дитини. Л. Г. Скрипник, зазначаючи, що «показчик сталих словесних формул з іменами людей – прислів'їв, приказок, приписів народного календаря, різних римованих приповідок, якими дразнять так чи інакше названих людей, тощо нараховує сотні одиниць, серед яких особливою фразеотворчістю відзначаються імена *Іван, Григорій, Петро, Семен, Хома, Ганна, Марія, Хима* та ін.» [8, 113]. У такому разі вибір імені зумовлюється структурою фразеологізму, тобто формальною організацією мікротексту. Явище паронимазії, яке «полягає в навмисному зближенні в контексті паронімів і взагалі співзвучних слів або їхніх форм з певною стилістичною настановою» [10, 425], часто спостерігається у фразеології. І. Франко біля ФО *Андрею, не будьте свинею, коли вас люде величають* умістив коментар: «Довгий

ряд прикладок прив'язаних до найпопулярніших у нас імен хресних... характеризує те замилене складного, дотепного слова, яким визначається наш народ. У тих прикладах декуди видно ідку сатиру (як ось зараз у отсій першій), декуди більше невинний жарт, та нераз не видно нічого крім наміру – посмішити веселу компанію коштом чийогось імени» [20, 29]. З цим поясненням не можна не погодитися. «Одним із видів узагальнення імені, наприклад, є його римоване вживання в дитячих дразнилках: *Сергей-воробей, Гаврило – свинное рыло, Иван-болван, Мишка – еловая шишка, Татьяна-сметана* і т. ін. У разі частого повторення такі асоціації, виражені римою, можуть стати постійною характеристикою імені...» [7, 189].

Фразеологічні одиниці з власною назвою можуть характеризувати ситуацію в цілому, можуть характеризувати людину в тому чи іншому аспекті її діяльності і таке інше.

Серед усього ономастикону, насамперед, антропоніми виступають частиною історії народу, віддзеркалюють побут, світогляд, фантазії, художню творчість народів, їх історичні контакти. На появу тих чи інших імен впливає соціально-економічний розвиток суспільства. Особові імена мали всі люди у всі часи і у всіх цивілізаціях. При цьому майже всі імена людей несуть на собі яскравий відбиток відповідної епохи.

Спробуємо згрупувати зібрані нами одиниці залежно від того, яка ознака виступає на перший план, стає основною.

«Наше життя – це те, що ми про нього думаємо», – сказав колись Марк Аврелій [1, 152]. Що ми думаємо, як думаємо, надаємо оцінку тій чи іншій ситуації, – відбито в народній мудрості, зокрема у прислів'ях та приказках.

До першої групи належать фразеологізми, які надають **оцінку ситуації чи окремії людині**: *Улита едет – когда-то будет Федот, да не тот; Два сына, и оба Иваны; По Сеньке шапка, по Емельке колпак; Мели, Емеля – твоя неделя; На безлюдье и Фома дворянин.*

Запорукою успіху у навчанні, за Арістотелем, було «наздоганяти тих, хто спереду, а не чекати тих, хто позаду» [1, 563]. Але не скрізь і не завжди успіх і удача супроводжують людину: *Нашему Ивану нигде нет талану.* Відомо, що один з основних профілів антропоніму *Іван* в російській і українській народних традиціях – дурень (укр. *Іван ні Богу ні нам* (про нездару, непорядного чоловіка) [20, 7]. В українських пареміях з образом дурників пов'язуються ще антропоніми *Стецько, Гапа* та інші: *Стецько з печі, Стецько – на піч* (уособлення дурості й неробства); *Стецько з печі – торбу на плечі; Уже й Стьопа борщем хлопа (19); То ще була Гапа* (дурна) [2, 455] тощо; в російських – *Ванька, Агафон, Алуферий, Ананья, Аноха, Арина, Варлаха, Ерема, Максим,*

Мартын, Митька, Пантелей (Пантюха, Пентюх), Пахом, Стеха, Стеша, Шура, Фома, Фока [7].

В українському фольклорі антропонім *Іван* може набувати форми *Івась*: *Чого ся Івась не навчить, того й Іван не буде вміти* [20, 289].

Не залишилися непоміченими у прислів'ях та приказках і **форми поведінки людини**. Узагальнений негативний образ у російських пареміях пов'язується з антропонімом *Ілля*: *В гостях Ілля, а дома свинья*.

Наступну групу складають фразеологізми, основне значення яких – **успіх, удача** в тій чи іншій життєвій ситуації. Поняття «щастя, удача» є одними з найпоширеніших у російському паремійному корпусі. Без сумніву, цей факт пов'язаний зі сподіваннями народу на краще майбутнє, вірою в добро. Тому й ставиться він до невдач, лихої долі з іронією, самокритикою: *Доселе Макар гряды копал, а ныне Макар в воеводы попал* [17, I, 50]; *Як Настя, то й буде щастя* [19, 182] тощо.

Не завжди людині посміхається удача. **Напасті, невдачі** асоціюються у росіян як з чоловічими, так і жіночими антропонімами *Макар, Ермак, Касьян, Пётр, Захар, Настя, Мина, Анна, Мокей*: *На бедного Макара все шишки валяться* [17, I, 42]; *Доселе Макар гряды копал, а ныне Макар в воеводы попал* [17, I, 50]; *Пожилось Ермаку – по три чирья на боку* [17, I, 42]; *Наш Касьян на что ни взглянет, все вянет (это имя считается немилостливым, недобрым)* [17, I, 42]; *Нашему Петру скотина не ко двору* [17, I, 42]; *Горькому Кузьеньке горькая и песенка* [17, I, 42]; *По бедному Захару всякая щепка бьет* [17, I, 43]; *Пошла Настя по напастям* [17, I, 43]; *Кого мимо, а Мину в рыло* [17, I, 44]; *Анна талана; Анна затычка банна* [17, I, 53]; *У меня лакеи все были Мокеи; а ныне Мокею самому пришлось в лакеи* [17, I, 54] тощо. В українській мові серед таких антропонімів часто представлені *Солоха, Настя Нечипір* та багато інших: *Удалось, як тій Солосі* [19, 192]; *Казала Настя, як удасться!* [19, 192]; *Совайся, Нечипоре, по горячий сковороді* [19, 192]; *Піди до Кракова, всюди біда однакова; підеш за Карпати, то треба будувати* [19, 192].

Фразеологізми цієї тематичної підгрупи – втілення характерної тенденції фразеологічного розвитку негативних характеристик, що соціально закріпилися у власних назвах, як, скажімо, в антропонімі *Арина*. Простонародне ім'я *Арина* в деяких російських діалектах стає соціально забарвленим і перетворюється на характеристику нерозумної жінки [16, 32].

«Не можна, мабуть, інакше, як тільки горем та бідою, довести людей до розуму», – написав колись Пантелеймон Куліш. З цією думкою можна посперечатися.

Однак, інколи людина дійсно, потрапляючи в якусь ситуацію, пов'язану з **горем-бідою**, набуває життєвого досвіду. Так, у російських

пареміях: *Плохо, Терёха (Алёха), хило, Вавила* [17, I, 109]; *Пришли на Настю беды да напасти* [17, I, 110]; *Кузьеньку подкузьмили. Горькому Кузьеньке – горькая и долюшка* [17, I, 110]; *Взяло Фоку сзади и сбоку* [17, I, 110]; *Горюет Фома, что пуста у него сума* [17, I, 110]; *Флориха дошла до лиха* [17, I, 110]; *Придет неспориха – дойдет и Флориха до лиха* [17, I, С.110]; *Охала Маланья, что уехала Ананья (Ананий)* [17, I, 110] в епіцентрі такої ситуації опиняються *Терёха* або *Алёха*, *Вавила*, *Кузьма (Кузьенька)*, *Фока*, *Маланья*, *Ананья (Ананий)* тощо. Але не лише антропоніми, а й топоніми відіграють центральну роль у прислів'ях та приказках досліджуваної тематичної підгрупи: в українській мові – *На кого біда нападе, то до Києва іде, а як біда минеться, то він і з Броварів вернеться* [19, 42]; *Від Києва до Кракова – всюди біда однакова* [19, 42].

Як видно з наведених прикладів, фразеологізми ввібрали у себе соціальну оцінку багатьох імен (*Терёха*, *Алёха* та інші), які раніше належали «подлому сословию» і набули семантики «дурник». Такими іменами, як *Вавила*, *Кузьма*, *Фока*, *Маланья*, *Ананья (Ананий)*, *Терёха*, *Алёха*, називали, зазвичай, представників «чорної кістки».

Певні вади у зовнішності, характері, що виявляються у якихось життєвих ситуаціях, зафіксовані у фразеологізмі *Не всякому по Якову*, де смислове навантаження припадає на антропонім *Яків*.

Ситуація, в яку потрапляє **голодна** людина, пов'язується з антропонімом *Федот*: *Голодному Федоту и река в охоту*.

Як видно з наведених прикладів, той чи інший антропонім (крім *Касьяна*) обирається з величезного антропонімікону, насамперед, за римою до того чи іншого влучного слова, яке врівноважує паремію, а сам антропонім стає її образно-смисловим центром.

Не лише антропоніми стають семантично владними центрами прислів'їв та приказок. Таку функцію можуть виконувати і топоніми. Найбільше їх представлено у пареміях, які відбивають ситуації, наприклад, *відсутності чи необхідності* у чомусь: *В Тулу со своим самоваром не ездят*; *недовіри*: *Москва слезам не верит*; *оцінки краси*: *Кто в Москве не бывал, тот красоты не видал*; *Девичья коса и в Москве краса*; *досягнення бажаного, результат*: *Язык до Киева доведёт*; *Все дороги ведут в Рим*; *Москва не сразу строилась*.

Однак ситуацію **напрямку** відбито у пареміях, де центральними компонентами виступають як антропоніми, так і топоніми, наприклад: *Ехал к Фоме, а заехал к куме*; *Ехал в Казань, а попал в Рязань*.

Наведемо ще приклади. Так, кожна людина розуміє ситуацію, коли ти знаходишся далеко від дому, на **чужині**. Як виразити своє ставлення до цього, свою тугу за батьківщиною? Звісно ж, за допомогою прислів'їв

та приказок, обов'язковими компонентами яких будуть антропоніми або топоніми: *Скучно Афонюшке на чужой сторонюшке* [17, I, 254]; *И пензенцы в Москве свою ворону узнали* [17, I, 255]; *Дон, Дон, а лучше дом* [17, I, 555]; *Каково на дому, таково и на Дону* [17, I, 555]; *Ерема, Ерема! Сидел бы ты дома да точил веретена* [17, I, 555]; *Москва – царство, а наша деревня – рай* [17, I, 256]; *Хороша Москва, да не дома. Наш городок – Москвы уголок* [17, I, 256]; *Прилетел гусь на Русь – погостит да улетит* [17, I, 256].

Антропоніми в обох досліджуваних мовах стають стрижневими компонентами цілого ряду прислів'їв та приказок, які пов'язані з народними прикметами через церковні свята. Наприклад, в українській мові: *До Дмитра дівка хитра* [19, 11]; *До Дмитра дівка хитра, а після Михайла хоч за попихайла* [1, 182]; *Варвара мостить, Сава гвоздить, а Микола крїпить* [19, 11]; *На Петра Вериги розбиваються криги* [19, 12] і т.п.; у російській: *Наварила, напекла Акулина на Петра; Пришїл Евсей – овсы сей; Не отсялся до Бориса, с Бориса сам боронися, а не то как и на Афанаса, не поешь хлїба на Спаса; Кто сеет на Фита (св. Вита), тот прост бывает жита; На святого Пуда вынимай пчїл из-под спуда* [17] тощо. Однак, досліджуючи обрану нами тему, такі фразеологізми можна віднести до різних тематичних підгруп. До прикладу, зміна дня і ночі: *Варвара-краса ночь унесла*; зміна літ: *Наготовить как на Маланьину свадьбу* (символічна зустріч Старого і Нового року); зміна пір року: *Илья-пророк лето уволок* і т.ін.

Як підсумок зазначимо, що досліджувані фразеологізми можна поділити на такі тематичні підгрупи: **оцінка ситуації чи окремої людини; форми поведінки людини; успіх, удача, щастя; невдачі; горе-біда; голод; оцінка краси; досягнення бажаного, результат; напрямок; знаходження на чужині; зміна дня і ночі (пір року, літ)** тощо. Тема не вичерпана, має широкі перспективи дослідження, оскільки таких рубрик можна виокремити багато. Життя яскраве і різноманітне, життєві ситуації можна пов'язати з багатьма темами.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що подібність реалій і понять, образів і асоціацій у різних народів є причиною збігу компонентного складу багатьох досліджуваних фразеологізмів в тотожних лексичних мікросистемах, певного ізоморфізму їхнього лексичного вираження. Цю тезу яскраво ілюструють й прислів'я і приказки на позначення різних життєвих ситуацій. Порівняльний аналіз відповідників у російській та українській мовах засвідчує, що оніми часто збігаються за внутрішньою формою, але, разом з тим, у кожного народу своя система символів. Розвиток різних конотацій спільного оніма у російській та українській фразеології свідчить про відмінності у сприйнятті досліджуваних образів кожним народом.

Прислів'я і приказки з ономастичним компонентом переважно є безеквівалентними, оскільки тісно пов'язані з історичними, соціальними, культурними та релігійними особливостями конкретної мовної спільності, з ментальністю народу, характерною для нього картиною світу.

1. Антологія афоризмів / Упор. Л.П. Олексієнко. – Донецьк: «Видавництво Сталкер», 2004. – 704 с.

2. Жайворонок В. В. Символіка імені в контексті етнокультури // Науковий вісник Кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. — Вип.5. — 2001. С. 106–115. — Ел. ресурс: <<http://ukrling.iwebland.com/right10.htm>>.

3. Заваринська І.Ф. Лінгвокультурна мотивація фразеологізмів з змінним компонентом в англійській, польській та українській мовах. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – К., 2009. – 21 с.

4. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики. - Одеса, 2006. - 328 с.

5. Кравчук А. М. Польська фразеологія з ономастичним компонентом. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Київ, 1999. – 24 с. Мілева І. В. Конотативні власні назви в евфемістичних фразеологізмах // Лінгвістика. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – № 3 (6). – С. 90-95.

6. Максимчук Н. А. Фразеоним как функциональная ономастическая единица // III Международный конгресс исследователей русского языка «Русский язык: исторические судьбы и современность»: Сборник тезисов. – М., 2007. – Ел. ресурс: <<http://www.philol.msu.ru/~rlc2007/pdf/5.pdf>>.

7. Мокиєнко В. М. В глибок поговори: Рассказы о происхождении крылатых слов и образных выражений. – 3-е изд., перераб. – СПб.: Авалон, Азбука-классика, 2006. – 256 с.

8. Скрипник А. Г. Фразеологія української мови. – К.: Наукова думка, 1973. – 279 с.

9. Смерчко А.К., Куцик О.А., Колечко М.Д. Ономастика: культурологічний аспект (матеріали до спецсеминару): Навчально-методичний посібник... – Дрогобич: РВВДП, 2009. – 54 с.

10. Тараненко О. О. Парономазія // Українська мова: Енциклопедія. — К.: Укр. енцикл., 2000. — 752 с.

11. Ужченко В. Д. Альоша з Булавинівки (про дві структурно-семантичні моделі) // Лінгвістика. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – № 2 (5). – С. 65-74.

12. Федонюк В. Слов'янська антропонімічна лексика у складі фразеологічних одиниць (культурологічний аспект) // Матеріали міжнародної славістичної конференції пам'яті професора Костянтина Трофимовича. – Львів: Літопис, 1998. – т. I. – С. 391–395.

13. Фірсова Ю. А. Когнітивний підхід до вивчення фразеологізмів з топонімічним компонентом // Семантика, синтактика, прагматика мовленнєвої діяльності. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Львів «Літопис», 1999. – С. 96–100.

14. Химик В. Имя собственное человека в национальной русской культуре // Slowo. Tekst. Czas. Materiały Konferencji Naukowej. – Szczecin, 2005. – С. 22-27.

15. Шутковски Т. Образ человека в русских и польских фразеологизмах с антропонимическим компонентом // Slowo. Tekst. Czas. Materiały Konferencji Naukowej. – Szczecin, 2005. – С. 186-196.

16. Бирих А.К., Мокиенко В.М., Степанова Л.И. Словарь русской фразеологии. Историко-этимологический справочник. – СПб: Фолио-Пресс, 1998. – 704 с.

17. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. – В 4 т. – М.: Русский язык, 1989–1991.

18. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.

19. Номис – Українські приказки, прислів'я і таке інше / Уклад М. Номис. – К.: Либідь, 1993. – 768 с.

20. Франко І. Галицько-руські народні приповідки // Етнографічний збірник. – Львів: Наукове Товариство імені Шевченка. – Т. 1. – Вип. 1 (А–Відати). – 1901. – 200 с.; Т. 1. – Вип. 2 (Відати–Діти). – 1901. – 195 с.; Т. 2. – Вип. 1 (Діти–Книш). – 1907. – 300 с.; Т. 2. – Вип. 2 (Кравець–Пять). – 1908. – С. 301–612; Т. 3. – Вип. 1 (Рабунок–Час). – 1910. – 300 с.; Т. 3. – Вип. 2 (Час–Ячмінь). – 1910. – С. 301–541.

В статтє рассматривается семантика и функционирование антропонимов и топонимов как стержневых компонентов в составе русских и украинских пословиц и поговорок с семантикой различных жизненных ситуаций. Выделены тематические подгруппы данных фразеологизмов: оценка ситуации или отдельного человека; формы поведения человека; успех; удача; счастье; неудачи; горе–беда; голод; оценка красоты; достижение желаемого; результат; направление; пребывание на чужбине; смена дня и ночи (времен года, лет) и т.д. Показаны пути их образно-метафорического переосмысления и трансформации в имена нарицательные.

УДК 811.161.2'373.611'366

Оксана Кушлик (Дрогобич)

РЕАЛІЗАЦІЯ СЛОВОТВІРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЕРБАЛЬНОЇ ЗОНИ БЕСТІАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ-ОНОМАТОПІВ

У статті досліджено вербальну зону словотвірної парадигми бестіальних дієслів сучасної української мови. Визначено її структуру, розмежовано транспозиційні, мутаційні та модифікаційні деривати, схарактеризовано їхню словотвірну продуктивність, з'ясовано специфіку вербального словотворення від бестіальних дієслів.

Ключові слова: дієслово-ономатоп, бестіальне дієслово, вербатив, вербальна зона, словотвірна парадигма, словотворчий формант.

Мова, як і усі явища об'єктивної дійсності, постійно розвивається, поповнюючи свій лексичний склад. Одним з джерел появи нових лексич-